

Martin GROMAN

Stanislav BUDÍN

Komunista bez legitimace

Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2015, 272 s., 380 Kč, ISBN 978-80-87912-41-6

Paměti Stanislava Budína, sepsané na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, patří k nejdůležitějším pramenům pro ty, jež nezajímají jen zákruty taktické linie KSČ mezi válkami, ale snaží se nahlédnout také do vnitřních mechanismů fungování tohoto mnohdy tajemství opředeného společenství profesionálních revolucionářů. Navzdory faktu, že ke stranické špičce příslušel jen po krátké období první poloviny třicátých let, zůstává v dějepiscevi dodnes jedním z nejcitovanějších informátorů-insiderů pro období první republiky. Díky Martinu Gromanovi se nyní dočkal i důstojné biografie. Autor se Budínovi věnuje již dlouhou dobu a této monografii, završující dlouholeté bádání, předcházela řada dílčích studií a publicistických reportáží. Z hlediska řemeslného je na Gromanově knize příjemné, že navzdory zjevným sympatiím k Budínovi

neupadl do nekritického obdivu, jak se to občas životopiscům stává.

Zdeněk Kárník, jeden z klíčových badatelů obnovujících po roce 2000 (po ostantativním mlčení historické obce) dějiny KSČ, rád při svých introspekcích do mentálního horizontu uvědomělých komunistů používal slovní spojení *uhlířská víra*. Není zřejmé, nakolik to bylo Gromanovým cílem a nakolik toho dosáhl jen mimoděk (s teoretickými reflexemi historikovy práce si totiž příliš hlavu neláme), ale jeho biografie je vynikajícím a solidně empiricky podloženým obrazem aktéra vykazujícího právě tento typ nahlížení světa. Tím kniha překračuje rovinu běžného životopisu zachycujícího jednot-

Kniha překračuje rovinu běžného životopisu zachycujícího osudy vybrané postavy v chronologické posloupnosti – vytváří z Budína určitý ideální typ přesvědčeného komunisty.

livosti o osudech vybrané postavy v chronologické posloupnosti, a představuje Budína jako určitý ideální typ přesvědčeného komunisty. Na rozdíl od možná desítek jiných, jež vedení KSČ odsoudilo jako heretiky „úchylkáře“, a oni se pak dříve či později postavili na barikádu ostrých kritiků bolševismu v jeho stalinové verzi (např. J. Guttman, Z. Kalandra, J. Skála či F. Třešňák) – anebo se od ideje komunismu v jakékoli podobě odvrátili, Budín byl ve svých kritikách

relativně zdrženlivý. Jednou z výjimek byl rok 1939, kdy ostře odsoudil pakt Ribbentrop-Molotov). Ideu komunismu, kterou zřejmě nahlížel velmi silně pod úhlem modernizační perspektivy a osvícenské racionality, nikdy nezatratil. Proto je podtitul knihy *komunista bez legitimace* nadmíru výstižný. Groman se při vysvětlování této neochvějnosti přiklání k názoru, který přebírá od Budínovy vnučky Mileny Bartlové, že idea komunismu byla vedle hluboké lásky k manželce jediným pevným bodem v Budínově životě. Jako židovský emigrant z podolské gubernie postrádal sejetí s vlastí, jako modernistickému pokrokáři mu byla cizí náboženská víra a život v cizí zemi mu neposkyto-

aktivního komunistu vždy přednost před osobními přátelskými vazbami, realita zdaleka tak jednoduchá nebyla. V tomto směru autor zajímavě postihuje vzájemné vztahy Budína a Václava Kopeckého. V roce 1934 byli nejbližšími spolupracovníky, protože Kopecký mu byl jako šéfredaktorovi *Rudého práva* hlavní informační spojkou na polbyro. V roce 1936 se Kopecký stal hlásnou troubou obviňování Budína ze sociálpatriotismu, ba dokonce jej neváhal označit za *nepřítele v našich řadách*. Týž Kopecký po druhé světové válce jako ministr informací držel nad Budínem ochrannou ruku a pomohl mu k slušné novinářské kariéře. A týž Kopecký se vynasnažil „uklidit“ Budína do ústraní novinářského archivu v padesátých letech. Autor se přiklání k názoru, že to byla právě pověst ministrova chráněnce, která Budínovi v době politických procesů se straníky zachránila život.

Groman je ve svých soudech uměřený, nesklouzává do moralistického diskursu a až na celkem ojedinelé výjimky se nepouští do nepodložených spekulací. Nicméně když na s. 87 hovoří o tom, že na jaře 1936 málem Gottwalda postihl podobný osud jako Budína a opírá toto tvrzení o jediný zdroj, navíc policejní relaci, která ani nic podobného (alespoň podle uvedeného rozsáhlého citátu soudě) explicitně netvrdí, je to přinejmenším odvážné. Jinak však jako celek je Gromanova kniha solidní a zajímavou biografií o velmi zajímavém muži. □

Jakub RÁKOSNÍK